

Lexical archaisms in Modern Greek etymology

T. GIANNARIS & N. PANTELIDIS

1. Introduction

The aim of the present study is to examine the notion of *lexical archaism* in Modern Greek etymology. In Greek linguistic research and literature, *lexical archaism* is used with reference to lexical items that date back to older stages of the history of Greek, but are not in use in Modern Greek (ModGk.) koine.¹ Such a definition is typically taken for granted in all relevant studies and has not been questioned since its first formulation (by Andriotis 1974). Usually, the problems which have been discussed in the literature only concern specific words, or groups of words, and their status as archaisms.

In our study, a different point of view is adopted. Beginning from a theoretical point of view, we first explore whether or not the notion of *lexical archaism*, as understood above, is compatible with the notion of *archaism* as typically formulated and used in general historical linguistic research. What is revealed is that the term has been widely used in the dialectology of Modern Greek in a sense that differs considerably from the meaning with which the equivalent term is used in the analysis of the lexicon of other European languages. Further, we briefly review a series of particular problematic cases of lexical archaisms which evidence the internal inconsistencies of the notion and point to the need for its more radical reformulation. In the end, a new definitional frame is provided, with the focus on the clear alignment of the term to linguistically better-grounded notions.

2. Archaism

2.1 The notion of archaism in historical linguistics

The term in historical linguistic research refers to the retention of an item (or a class of items) in a language or in a linguistic variety, and its disappearance from other genetically related languages, from other varieties, or from a subsequent stage of the same language (Trask 2000, 26). In this sense, archaism appears as a synonym of the term *relic*. The retention of labiovelar stops in Mycenaean Greek, for example, is generally considered a phonological archaism of this variety. The labiovelars merged with other stop series during the so-called Dark Ages (1200–800 BC) in

¹ The term *Modern Greek koine* is used intentionally in the traditional and less strict sense. Thus, in that context, it does not seem necessary to go into more technical distinctions such as that between *koine* and *standard*.

most varieties of Ancient Greek (AGk.).

The notion of linguistic archaism, as described above, raises several issues which could be summarized under the following points:

(a) Archaisms are established on the basis of retention(s) in language varieties or genetically related languages of the *same* period. There is no evidence for the retention of labiovelar stops in non-Mycenaean varieties during the same chronological timeframe.

(b) A retention becomes an archaism after the change of a linguistic item has taken place in at least one linguistic variety or genetically related language, for example, the retention of the original syllable /ti/ in West Greek varieties *vis-à-vis* its assibilation to /si/ in other Greek varieties.²

Thus, the status of a linguistic item as an archaism is established on a synchronic level by comparison of the linguistic variety containing this item with genetically related languages or varieties, while that status (i.e. as an archaism) is achieved in diachrony.

2.2 Lexical archaisms in Greek historical linguistics and dialectology

The notion of lexical archaism refers to lexical items or phrasal units from past stages of a language which are reintroduced through the medium of written discourse. Into this category fall items such as *φέρ' επείν* [feri'pin]³ 'for instance' (< AGk. [p̄hɛrːˆpeːn] 'let us say') and *οιοει* [io'ni] 'quasi' (< AGk. [oio'neː] 'as if').

In Greek linguistics, *lexical archaism* is used almost exclusively with reference to lexical items which occur only in dialects, but are absent in the Modern Greek koine, and go back to earlier stages of the history of Greek. This definition was clearly formulated by Andriotis in his classic *Lexikon* (1974) and followed in subsequent Greek dialectological research (e.g. Θαβώρης 2000, Tzitzilis 2008, Krekoukias, etc.). We might consider, for example, the following examples from the *Lexikon*:

- [1] a. AGk. *ἀλέκτωρ* /a'lektɔːr/ 'rooster': dial. ModGk. *αλέχτορας* [a'lextoras], *αλόχτερας* [a'loxteras], *αλίχτορας* [a'lixtoras], etc.
 b. AGk. *καταμύω* /kata'myɔː/, *καμμύω* /ka'm:ɣɔː/ 'to close the eyes': dial. ModGk. *καμμύω* [ka'mio], *καμμνώ* [ka'mno], etc.

ἀλέκτωρ /a'lektɔːr/ and *καταμύω* /kata'myɔː/ constitute classic cases of archaisms as defined above. In other cases, however, the characterization of a lexical item as an archaism is accompanied by a number of problems. Some of these problems are pointed out below with examples from the *Lexikon* under [2a–f]:

² The Mycenaean evidence points to the time before the 14th century BC as the date of the change.

³ The phonetic transcription of Modern Greek words follows the broad properties of the phonemes and is not exhaustive from a phonetic point of view.

- [2] a. AGk. *αἴφνης* /'aip^hne:s/ 'suddenly': Cypriot Gk. *άφνου* ['afnu] in other ModGk. dialects and ModGk. koine *ξάφνου* ['ksafnu] (< AGk. *ἐξάφνης* /e'ksaip^hne:s/ ← preposition *ἐξ* /eks/ 'from' + *αἴφνης* /'aip^hne:s/).

Here, the problem relates to the fact that the prefix is absent from the form that is preserved with the same ending [-u] in the Modern Greek koine. In other words, it is not clear if the absence of the prefix is a sufficient condition for Cypriot ['afnu] to be classified as an archaism in contrast to the standard form.

- [2] b. Medieval Greek (MGk.) *αἰφνιδιάζομαι* /efniði'azome/ 'to be surprised by a sudden attack' (← AGk. *αἰφνίδιος* /ai'phnidios/ 'sudden'): dial. ModGk. *ῥφνιδιάζομαι* [fni'ðjazome] (on the Aegean islands of Kimolos, Naxos, Rhodes, Syros), *ῥφνιάντζομαι* ['fnandzome] (on the Aegean island of Karpathos), *ῥφνιδτζάντζομαι* [fni'ðdzazome] (on the Aegean island of Astypalaea) 'to be suddenly gripped by pain'.

In this case, the application in each dialect of synchronic rules in a word of learned origin is probable. Thus, characterizing the above forms as instances of lexical archaism is rather implausible. The same phenomenon can also be observed in the speech of speakers of Northern Greek varieties who apply the rules of raising of the unstressed mid vowels /e/ and /o/ to /i/ and /u/ respectively, and of loss of the unstressed high vowels /i/ and /u/, in learned words or recent loans from other languages.

- [2] c. Koine Gk. *άλιευμα* /(h)a'lieuma/ > /a'lievma/ 'catch (of fish)': dial. ModGk. *άλεμα* ['alema] (island of Corfu) and *άλεμα* ['alema] (Artaki in the Propontis).

The example above is more complicated: (1) the basis of derivation (AGk. /hali'euo:/ 'to fish') does not seem to have been preserved in spoken dialectal usage; (2) the original vowel /i/ is absent in the derived form; (3) the regions in which ['alema] has been documented are geographically distant from each other, without any significant historical connection between them; (4) derivation by means of the suffix *-ma* has been very productive in many stages of the history of Greek, which means that these should perhaps be interpreted as independent formations (*άλεμα* ['alema], *άλεμα* ['alema] *vis-à-vis* Koine Gk. *άλιευμα* /(h)a'lieuma/ > /a'lievma/, as well as ModGk. *άλεμα* ['alema] in both the aforementioned regions). Therefore, the evidence is contradictory; the arguments under (2) and (3) above favour an interpretation closer to what is generally considered a typical lexical archaism, whereas the arguments under (1) and (4) alert us to the possibility of a different, synchronic explanation of the etymology of this word.

- [2] d. Koine Gk. *διιστορώ* /diisto'rɔ:/ > /ðiisto'ro/ 'to narrate' (← AGk. preposition *διά* /di'a/ with elision of /a/ + /histo'rɔ:/): *διαστουρώ* [ðjastu'ro] (recorded in the Aegean island of Imvros) 'to imagine, to dream of'.

The presence of /a/ in *διαστουρώ* [ðjastu'ro] perhaps points to an unattested **δια-ιστορώ*, a formation that is probably independent from Koine Gk. *διιστορώ* /diisto'rɔ:/

> /ðiiisto'ro/, given the semantic difference between the two words.

- [2] e. AGk. Ionic and poetic *δωδέκα* /dy'ɔ:deka/ (Attic *δώδεκα* /'dɔ:deka/, ModGk. koine ['ðodeka]) 'twelve': dial. ModGk. *ῥώδεκα* ['joðeka] (Aegean island of Karpathos).

Sufficient evidence for establishing a direct descent of the Karpathian form from ancient *δωδέκα* /dy'ɔ:deka/ is lacking. On the contrary, there is a strong possibility of rather recent, etymologically more transparent origins (AGk. *δύο* /'dyo/, ModGk. ['ðio]/[ðjo] 'two' + AGk. *δέκα* /'deka/, ModGk. ['ðeka] 'ten').

- [2] f. AGk. *κάνθαρος* /'kant^haros/ 'bug; a type of jug': dial. ModGk. *κάνταρος* ['kadaros] Lefkada, Pontic *κάντζαρος* ['kandzaros] / *κάταρος* ['kataros] / *τζάγκαρος* ['dʒanɣaros] / *τζάντζαρος* ['dʒandzaros] / *κάγκαρος* ['kaŋgaros], *σκάθαρος* ['skaθaros] (various regions), *σκάτ-ταρ-ρο* ['skat:ar:ɔ] (Bova, Calabria, S. Italy). The word may denote various species of insects in different regions.

This word also occurs in Modern Greek koine as a neuter noun and belongs to a different class (*σκαθάρι* [ska'thari]). Consequently, the word cannot be characterized as a lexical archaism *stricto sensu*. The dialectal forms of the word could only be regarded as instances of morphological archaism, since they retain the original class.

- [2] g. **κυν-ό-θριξ* (*κυνάς* /ky'nas/ sc. *θριξ* /t^hriks/ 'hair', Koine Gk. for 'dog's hair', cf. *κυν-* /kyn-/ 'dog'): *κουνότσιχα* [ku'notsixa] Tsakonian.

The question here is if it is legitimate to regard the compound as a whole as an archaism (or just its components). This pattern of compounding has been very productive throughout the history of Greek.

It must be noted that a considerable number of Andriotis' archaisms could have been formed independently at several different stages in the history of Greek, on the basis of patterns that remained productive for a long period of time, in some cases even up to the present day. This issue is not unknown in the older literature on Greek etymology (see Sasse 1977). Examples include verbal adjectives in *-tos* formed by means of the negative prefix *a(n)-*, such as *ἀθρεφτος* ['aθreftos] (cf. *θρέφω/τρέφω* ['θrefo/'trefo] 'feed, nourish, nurture' < AGk. *τρέφω* /'trep^hɔ:/). ModGk. *ἀθρεφτος* ['aθreftos] might not directly continue an AGk. *ἄθρεπτος* /'at^hreptos/, but might be a completely independent formation on the basis of a still highly productive pattern. The same problem has already been discussed from a theoretical point of view by Durkin (2009, 68–73), who embeds it in the wider issue of the beginning of a word's history and the continuity of use of a word.

2.3 Problems and definitional inconsistencies

The previous cases were selected in order to highlight specific practical difficulties which arise when someone tries to figure out if particular lexical items of Modern

Greek should be classified as archaisms or not. Such an attempt, namely offering the most appropriate, or adequate, solution to each of these problems, leads inevitably to a series of theoretical issues which underlie the cases discussed above, and can be subsumed under the following points:

(1) Lexical archaisms introduce a categorization of the Modern Greek lexicon that is not based on purely linguistic criteria such as semantic field, class, derivational pattern, etc., but pertains to extra-linguistic factors such as ideological considerations concerning historical continuity.

(2) The criteria of the choice of periods constitute a further problematic issue. In addition to the problems connected to the extant written attestations of the various lexical items, a critical point is that of time depth. For instance, the rationale behind regarding lexical items attested as late as the 15th century AD (i.e. the end of the Medieval period) as archaisms is not entirely clear.

(3) Is it methodologically adequate to reconstruct a hypothetical common ancestor of alleged lexical archaisms which are attested in numerous dialectal varieties if they represent patterns that have been very productive and thus could be independent formations from different ages?

(4) A far more crucial point is that the notion of 'lexical archaism' is based on a clear-cut distinction between a koine and the dialects, which is in fact impossible, especially at the level of the lexicon. Perhaps the identification of archaisms makes more sense among dialects than between the dialects and the koine.

(5) Koinés also undergo changes at all levels, including lexis, eventually turning lexical items into 'archaisms'. For example, the word *θυγατέρα* [θiɣa'tera] 'daughter' (< AGk. *θυγάτηρ* /tʰyˈgateri/) was not an archaism about, say, a century ago, when it was part of the lexicon of the Modern Greek koine of the time, but could be characterized as a 'lexical archaism' today, since it has become obsolete in current use apart from in the dialects and a few marginal uses. Cases like this reveal that the status of an item as a 'lexical archaism' is not a stable property. Again, the reason for this is the nature of the distinction between a koine and the dialects, which differs from that which usually obtains between genetically related languages or varieties.

The last two points lead to a wider, theoretical problem regarding whether or not the definition of 'lexical archaism', as formulated in the context of research on Modern Greek and its dialects, can also refer to *archaism* as it is understood in historical-comparative linguistics. In other words, the question is if the dialectal 'lexical archaisms' in Modern Greek can be categorized as retentions of a special kind from a historical linguistic perspective.

The notion of retention by definition involves the comparative treatment of genetically related language forms or stages of the same variety with regard to a linguistic ancestor, and an item which survives in one or more genetically related languages or at least one variety of a language (see Figure 1):

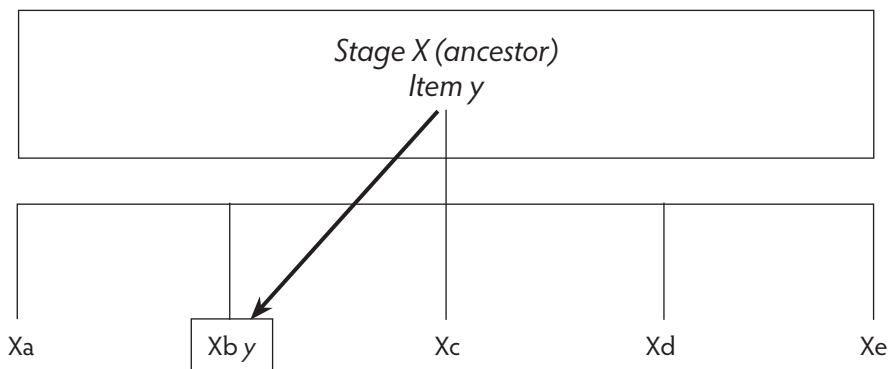

Figure 1

In a different sense, the 'lexical archaisms' of the Modern Greek dialects are not only considered retentions, which are common in the diachronic evolution of languages, but also items that establish a special, 'stronger' than usual connection between older forms/stages of Greek and the linguistic varieties of Modern Greek.

Furthermore, in the Greek case, the basis of comparison is a koine that should ideally be clearly defined against the dialects, and itself undergoes all kinds of changes. Such a koine is not placed at the same level as the dialects; hence the comparison between the two is methodologically questionable (Figure 2):

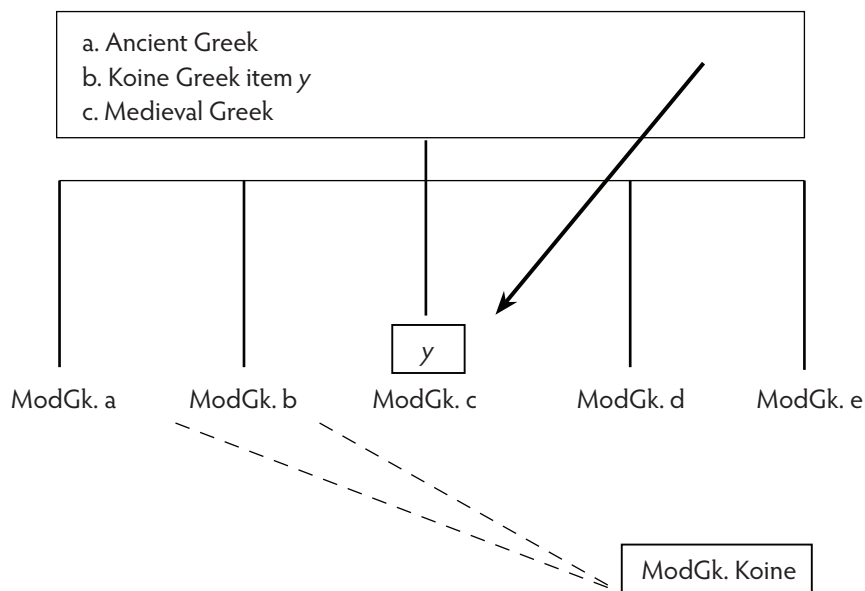

Figure 2

Comparison should only be conducted between (geographic) varieties that are characterized by the same kind of relationship with the common linguistic ancestor. Thus, in order to be meaningful, ‘lexical archaisms’ should be sought only among Modern Greek dialects as compared to one another, and not to the Modern Greek koine.⁴

From the discussion so far, two major discrepancies have become apparent. Both of them force us to reject the term *lexical archaism* in its traditional use. The first relates to the incompatibility of ‘lexical archaism’ with the basic premises of the notion of retention. Perhaps the only way to eliminate this incompatibility is to conceive of the koine and the dialects of Modern Greek as varieties that co-exist in space and time. Such an assumption is in accordance with the notion of retention, but, when accepted, it actually leads to the second discrepancy. The definition of ‘lexical archaism’ traditionally given to the term in Modern Greek dialectology clearly separates the koine from the dialects, implying some special status for the dialectal lexicon (which tends to preserve archaic lexical items that the koine does not). So, we are again led to accept that the koine and the dialects are not varieties of the same sort – as indicated above – and thus we end up with the theoretical undermining of ‘lexical archaism’ that we started with.

3. Conclusion

‘Lexical archaism’, as analyzed above, seems to be a problematic category in etymological research. The focus of attention on vocabulary items that are preserved in specific dialects but are absent from the Modern Greek koine seems to make no significant contribution to the understanding of the diachronic processes which underlie lexical change. In this sense, the traditional approach to ‘lexical archaisms’ could be dispensed with.

The only way to ‘rescue’ ‘lexical archaism’ as a tool of linguistic analysis would be to embed it in a purely historical linguistic and dialectological context, which would not only focus on ‘lexical archaisms’ *as such*, but on the linguistic phenomena that they preserve, and on what they may reveal about past dialect areas, dialect substrates, or processes of linguistic change. It is worth noting that Andriotis himself had already explicitly referred to this important aspect of the subject, without further pursuing it (Andriotis 1974, 10). Thus, the notion of ‘archaism’ in Modern Greek etymology should be reformulated in accordance with the way this term is used in general historical linguistics.

⁴ This observation may also lead us to rethink other instances of retention. For example, even the characterization of the retention of labiovelars in Mycenaean as an archaism on the basis of a comparison with the Greek dialects of the alphabetic era is not completely unproblematic from a methodological aspect.

References

- Andriotis, N. 1974. *Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten*. Vienna: Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- Durkin, P. 2009. *Etymology*. Oxford: Oxford University Press.
- Sasse, H. J. 1977. "Review of Andriotis 1974", *Zeitschrift für Balkanologie* 13, 227–35.
- Θαβώρης, Α. 2000. "Ιδιωματικοί αρχαιϊσμοί και ιδιωματικά γλωσσάρια – Αναφορά στα βόρεια νεοελληνικά ιδιώματα", *Νεοελληνική Διαλεκτολογία* 3, 61–75.
- Trask, R. L. 2000. *The Dictionary of Historical and Comparative Linguistics*. London: Routledge.
- Tzitzilis, Ch. 2008. "Ancient Macedonian elements in the dialect of Upland Pieria and the relationship of Macedonian with Thessalian and the North-West Doric dialects", in M. Theodoropoulou (ed.), *Θέρμη και Φως. Αφιερωματικός τόμος στη μνήμη του Α.-Φ. Χριστίδη. Licht und Wärme. In Memory of A.-F. Christidis*. Thessaloniki: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 225–44.

Περίληψη

Οι λεξιλογικοί αρχαιϊσμοί στη νεοελληνική ετυμολογία

Οι λεξιλογικοί αρχαιϊσμοί των νεοελληνικών διαλέκτων έχουν αποτελέσει από παλαιότερα ένα προσφιλέσ πεδίο έρευνας. Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι να επανεξετάσει το θέμα, δίνοντας έμφαση στη θεωρητική πλευρά και κάνοντας αναφορά στην ευρύτερη γλωσσολογική τεκμηρίωση που μπορεί να έχει σήμερα η μελέτη των λεξιλογικών αρχαιϊσμών. Στην ανάλυση εντοπίζονται τα κύρια προβλήματα και επισημαίνονται οι κατευθύνσεις προς έναν πιο σαφή και ερμηνευτικά επαρκή προσδιορισμό της έννοιας του λεξιλογικού αρχαιϊσμού.

Ως έννοια είναι γνωστή σε όσους ασχολούνται με την ιστορία και την εξέλιξη της ελληνικής, καθώς αποτελεί εδώ και ενάμιση περίπου αιώνα σταθερό αντικείμενο έρευνας της νεοελληνικής διαλεκτολογίας από τις απαρχές της, και μάλιστα με ιδιαίτερες προεκτάσεις όχι μόνο γλωσσικής-γλωσσολογικής φύσεως αλλά και ευρύτερης (π.χ. ιστορικής). Από τη σχετική βιβλιογραφία πρέπει φυσικά να αναφέρουμε κυρίως το μνημειώδες *Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten* του Ν. Ανδριώτη (Andriotis 1974).

Στη μελέτη αυτή θα αναφερθούμε στην έννοια του αρχαιϊσμού στην ιστορική γλωσσολογία και ειδικότερα στον τομέα του λεξιλογίου, και κατόπιν θα επιχειρηθεί σύγκριση με τη χρήση του όρου στην ελληνική ιστορική γλωσσολογία και παραδοσιακή διαλεκτολογία. Από τη διερεύνηση του θέματος θα προκύψει μια διαφοροποιημένη οπτική για το ζήτημα της παρουσίας στις νεοελληνικές γλωσσικές ποικιλίες των λεξιλογικών εκείνων στοιχείων που παραδοσιακά προσδιορίζονται ως λεξιλογικοί αρχαιϊσμοί.

Ως λεξιλογικός αρχαιϊσμός στις νεοελληνικές ετυμολογικές και διαλεκτολογικές σπουδές νοείται ένα λεξιλογικό στοιχείο το οποίο επιβιώνει από παλαιότερες φάσεις της ιστορίας της ελληνικής σε μία ή περισσότερες νεοελληνικές διαλέκτους, αλλά απουσιάζει από την κοινή νεοελληνική. Υπό αυτή την έννοια, λέξεις όπως *θεός, θάλασσα, ουρανός, βλέπω* κτλ. δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των αρχαιϊσμών.

Στην ιστορικοσυγκριτική γλωσσολογία χρησιμοποιούνται οι όροι *archaism* και *retention* για να δηλωθούν στοιχεία κυρίως της φωνολογικής και γραμματικής δομής τα οποία διατηρούνται σε ορισμένες μόνο επιμέρους γενετικά συγγενείς γλώσσες από παλαιότερα στάδια (ακόμη και από την πρωτογλώσσα) ή σε μεταγενέστερο στάδιο της ίδιας γλώσσας, π.χ. η διατήρηση των χειλοϋπερωικών κλειστών συμφώνων στη μυκηναϊκή ελληνική. Αναφορικά με την έννοια της διατήρησης (*retention*), μπορούμε να κάνουμε τις εξής παρατηρήσεις:

(α) Οι αρχαιϊσμοί προσδιορίζονται ως τέτοιοι στη βάση της επιβίωσης σε ποικιλίες της ίδιας γλώσσας ή σε γενετικά συγγενείς γλώσσες στην ίδια χρονική περίοδο. Για παράδειγμα, δεν υπάρχουν στοιχεία για τη διατήρηση των χειλοϋπερωικών κλειστών σε άλλες ποικιλίες της ελληνικής της ίδιας περιόδου με τα μυκηναϊκά κείμενα και ο χαρακτηρισμός της διατήρησης των χειλοϋπερωικών ως αρχαιϊ-

σμού γίνεται με βάση τις ποικιλίες της ελληνικής της αλφαβητικής περιόδου.

(β) Η διατήρηση ενός χαρακτηριστικού καθίσταται αρχαϊσμός εφόσον η μεταβολή αυτού του χαρακτηριστικού παρατηρείται τουλάχιστον σε μία ποικιλία μιας γλώσσας ή σε μία γλώσσα μιας ομάδας γενετικά συγγενών γλωσσών. Για παράδειγμα, η διατήρηση της συλλαβής /ti/ στις δυτικές διαλέκτους της αρχαίας ελληνικής καθίσταται αρχαϊσμός από τη στιγμή που σε ένα τμήμα της ελληνικής της 2ης χιλιετίας π.Χ. η συλλαβή /ti/ τρέπεται σε /si/.

Έτσι προκύπτει ότι η υπόσταση ενός γλωσσικού στοιχείου ως αρχαϊσμού ορίζεται πάντοτε συγκριτικά σε συγχρονικό επίπεδο μεταξύ γενετικά συγγενών γλωσσών ή ποικιλιών, προκύπτει όμως στον άξονα του χρόνου.

Όσον αφορά την έννοια του *λεξιλογικού αρχαϊσμού* στη γλωσσολογία εκτός Ελλάδος, ο όρος αναφέρεται αποκλειστικά σε λεξιλογικά στοιχεία ή φρασεολογικές μονάδες από παρελθούσες φάσεις της ιστορίας μιας γλώσσας που αναβιώνουν μέσω της παρέμβασης λόγιων ή άλλων παραγόντων. Στην κατηγορία αυτή θα ενέπιπταν στην ελληνική στοιχεία όπως *φέρ' ειπείν, οιονεί, οψέποτε* κτλ. Αξίζει να σημειωθεί ότι με αυτό το περιεχόμενο ορίζεται η έννοια του αρχαϊσμού και στα κυριότερα λεξικά της νέας ελληνικής (*Λεξικό της κοινής νεοελληνικής* του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών· *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας* του Γ. Μπαμπινιώτη· *Χρηστικό λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας* της Ακαδημίας Αθηνών).

Από την εξέταση ενδεικτικών παραδειγμάτων από το *Lexikon der Archaismen* του Ανδριώτη αναδείχθηκαν ποικίλα ζητήματα που σχετίζονται με τη γένεση και τη διαχρονική πορεία αυτών των λεξικών στοιχείων. Ένα από αυτά σχετίζεται με τις περιπτώσεις στις οποίες η απόδοση σε μια λέξη του χαρακτηρισμού 'αρχαϊσμός' έρχεται σε αντίθεση με τη διαχρονικά υψηλή παραγωγικότητα ορισμένων σχημάτων σύνθεσης και παραγωγής. Πρόβλημα συνιστά επίσης η επιλογή των περιόδων της ιστορίας της ελληνικής βάσει των οποίων αποδίδεται η ιδιότητα του λεξιλογικού αρχαϊσμού. Τέλος, η έννοια του λεξιλογικού αρχαϊσμού στηρίζεται στην απόλυτη διάκριση κοινής – διαλέκτων, η οποία ειδικά στο επίπεδο του λεξιλογίου δεν είναι εφικτή.

Με βάση τα παραπάνω, προκύπτει ότι η έννοια του αρχαϊσμού εισάγει μια κατηγοριοποίηση του νεοελληνικού λεξιλογίου που δεν βασίζεται σε ενδογλωσσικά κριτήρια, όπως σημασιολογικό πεδίο, κλιτική τάξη, σχήμα παραγωγής κτλ., αλλά σχετίζεται κυρίως με αντιλήψεις κατά κύριο λόγο εξωγλωσσικής αναφοράς. Επομένως, το ερώτημα που τίθεται είναι αν οι διαλεκτικοί λεξιλογικοί αρχαϊσμοί της νέας ελληνικής μπορούν να θεωρηθούν επιβιώσεις κάποιου ιδιαίτερου χαρακτήρα από γλωσσοϊστορικής πλευράς: Ως *επιβίωση* (retention) θεωρείται ένα στοιχείο το οποίο διατηρείται σε μία ή περισσότερες γενετικά συγγενείς γλώσσες ή ποικιλίες μιας γλώσσας. Αντιθέτως, οι λεξιλογικοί αρχαϊσμοί των νεοελληνικών διαλέκτων δεν προσδιορίζονται μόνο ως επιβιώσεις συνήθεις στη διαχρονική πορεία των γλωσσών, αλλά ως στοιχεία που δημιουργούν μια ιδιαίτερου τύπου σύνδεση μεταξύ παλαιότερων μορφών της ελληνικής και των γλωσσικών ποικιλιών της νέας ελληνικής.

Η κοινή δεν βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με τις διαλέκτους, άρα η σύγκριση με-

ταξύ τους είναι μεθοδολογικά αμφισβητήσιμη. Η σύγκριση πρέπει να γίνεται μεταξύ ομοειδών γλωσσικών ποικιλιών, εν προκειμένω γεωγραφικών, που χαρακτηρίζονται από την ίδια σχέση με τον κοινό γλωσσικό πρόγονο.

Έτσι, αν επιμείνουμε στη σύγκριση κοινής και διαλέκτων ως ομοειδών ποικιλιών, τότε ανακύπτει πρόβλημα στον παραδοσιακό ορισμό του λεξιλογικού αρχαϊσμού. Από την άλλη, αν δεχτούμε ότι κοινή και διάλεκτοι δεν είναι ομοειδείς ποικιλίες, τότε πάσχει ο ίδιος ο παραδοσιακός ορισμός του λεξιλογικού αρχαϊσμού. Κατά συνέπεια, από την προηγηθείσα ανάλυση προκύπτουν πρακτικά και θεωρητικά ζητήματα τα οποία θέτουν την έννοια του λεξιλογικού αρχαϊσμού εν αμφιβόλω.

Από την εξέταση του θέματος των αρχαϊσμών στη νεοελληνική ετυμολογία, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η έρευνα των λεξιλογικών αρχαϊσμών, πέρα από κάποιες εξωγλωσσικές αναφορές, είναι δύσκολο να αξιοποιηθεί ως εργαλείο γλωσσολογικής ανάλυσης, αν δεν ενταχθεί σε μια έρευνα με αμιγώς γλωσσοϊστορική-διαλεκτολογική στόχευση, η οποία δεν θα εστιάζει στους λεξιλογικούς αρχαϊσμούς ως τέτοιους αλλά στα φαινόμενα που διασώζουν και στο τι μπορούν να αποκαλύψουν για παλαιότερες διαλεκτικές ζώνες – διαλεκτικά υποστρώματα ή και τις διαδικασίες της γλωσσικής μεταβολής.